

The Role Of Digitalization In The Development Of Small Business

Ismoilov Botir Mukhamedovich

Teacher of Kokand University,
ismoilovbotirjon3@gmail.com

Annotation

This article scientifically analyzes the role and importance of digitalization processes in the development of small business. The study highlights the impact of digital technologies on the activities of small business entities, in particular, the effectiveness of business process automation, e-commerce, digital payment systems, and customer relationship management mechanisms. Also, based on international and national experience, the role of digitalization in increasing the competitiveness of small businesses, reducing costs, and expanding market access opportunities is substantiated. The article also considers the problems arising in the process of digital transformation, including limited financial resources, a shortage of digital infrastructure, and qualified personnel. The results of the study indicate the need for consistent development of digitalization in the small business sector.

Keywords: small business, digitization, digital economy, e-commerce, digital technologies, business processes, innovative development

Annotatsiya

Ushbu maqolada kichik biznes sohasining rivojlanishida raqamlashtirish jarayonlarining o'rnini va ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqot davomida raqamli texnologiyalarning kichik biznes subyektlari faoliyatiga ta'siri, xususan, biznes jarayonlarini avtomatlashtirish, elektron savdo, raqamli to'lov tizimlari hamda mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish mexanizmlarining samaradorligi yoritib berilgan. Shuningdek, xalqaro va milliy tajriba asosida raqamlashtirishning kichik biznes raqobatbardoshligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va bozorga kirish imkoniyatlarini kengaytirishdagi roli asoslab berilgan. Maqolada raqamli transformatsiya jarayonida yuzaga kelayotgan muammolar, jumladan moliyaviy resurslar cheklanganligi, raqamli infratuzilma va malakali kadrlar tanqisligi masalalari ham ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari kichik biznes sohasida raqamlashtirishni izchil rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: kichik biznes, raqamlashtirish, raqamli iqtisodiyot, elektron savdo, raqamli texnologiyalar, biznes jarayonlari, innovatsion rivojlanish

Kirish. Kichik biznes zamonaviy milliy iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi bo'lib, bandlikni ta'minlash, raqobat muhitini rivojlantirish hamda iqtisodiy o'sishni jadallashtirishda yetakchi rol o'ynaydi. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, kichik biznes subyektlari yalpi ichki mahsulotning sezilarli qismini shakllantiradi va innovatsion faoliyatning muhim manbai hisoblanadi. Xususan, O'zbekiston Respublikasida kichik tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiyotdagi ulushi yuqori bo'lib, rasmiy statistik ma'lumotlarga ko'ra, so'nggi yillarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning YalMdagi ulushi 50 foizdan ortiqni tashkil etmoqda. Bu holat kichik biznesning mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishidagi strategik ahamiyatini yaqqol namoyon etadi. So'nggi yillarda global miqyosda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi kichik biznes faoliyatini tashkil etish va boshqarishda tub o'zgarishlarga olib keldi. Raqamlashtirish jarayoni kichik biznes subyektlariga bozorga kirish imkoniyatlarini kengaytirish, xarajatlarni kamaytirish va faoliyat samaradorligini oshirish imkonini bermogda. Xalqaro tashkilotlar, jumladan, Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) ma'lumotlariga ko'ra, raqamli texnologiyalarni joriy etgan kichik va o'rta biznes subyektlari an'anaviy faoliyat yuritayotgan korxonalarga nisbatan yuqori unumdorlik va barqarorlikka ega bo'lmoqda.

Raqamlashtirishning kichik biznes rivojiga ta'siri faqat elektron savdo yoki onlayn marketing bilan cheklanmaydi. Bulutli texnologiyalar, CRM va ERP tizimlari, elektron to'lovlar hamda raqamli hisob-kitob mexanizmlarining joriy etilishi biznes jarayonlarini avtomatlashtirish,

mijozlar bilan munosabatlarni samarali boshqarish va boshqaruv qarorlarini tezkor qabul qilish imkonini yaratmoqda. Jahon iqtisodiy forumi tahlillariga ko'ra, raqamli transformatsiyani faol qo'llagan kichik biznes subyektlari yangi bozorlarni egallash va eksport salohiyatini oshirish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Shu bilan birga, raqamlashtirish jarayonida kichik biznes subyektlari bir qator muammolarga duch kelmoqda. Jumladan, moliyaviy resurslarning cheklanganligi, raqamli infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi va malakali kadrlar yetishmasligi raqamli texnologiyalarni keng joriy etishga to'sqinlik qilmoqda. Shunga qaramay, davlat tomonidan olib borilayotgan raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan islohotlar kichik biznes uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda.

Asosiy qism. Raqamlashtirish kichik biznes subyektlarining faoliyat samaradorligini oshirishda hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali kichik korxonalar ishlab chiqarish, boshqaruv va xizmat ko'rsatish jarayonlarini optimallashtirish, resurslardan samarali foydalanish hamda bozor talablariga tezkor moslashish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Ayniqsa, raqamli transformatsiya kichik biznesning an'anaviy cheklovlarini bartaraf etib, ularning raqobatbardoshligini sezilarli darajada oshirmoqda. Kichik biznes sohasida raqamlashtirishning eng muhim yo'nalishlaridan biri — bu biznes jarayonlarini avtomatlashtirishdir. Buxgalteriya hisobi, soliq hisobotlari, ombor va logistika tizimlarining raqamlashtirilishi operatsion xarajatlarni kamaytirish bilan bir qatorda, inson omiliga bog'liq xatoliklar ehtimolini ham pasaytiradi. Amaliy kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlaridan foydalangan kichik biznes subyektlarida ish unumdorligi sezilarli darajada oshadi va moliyaviy intizom mustahkamlanadi.

Raqamlashtirishning yana bir muhim jihati — bu mijozlar bilan munosabatlarni samarali boshqarish imkoniyatidir. CRM tizimlarining joriy etilishi kichik biznes subyektlariga mijozlar ehtiyojlarini chuqur tahlil qilish, ularning xarid xatti-harakatlarini prognozlash va individual yondashuvni shakllantirish imkonini bermoqda. Natijada, mijozlar qoniqish darajasi oshib, uzoq muddatli hamkorlik aloqalari mustahkamlanadi. Bu holat, ayniqsa, xizmat ko'rsatish va savdo sohalarida faoliyat yuritayotgan kichik bizneslar uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Elektron savdo va raqamli marketing vositalarining keng qo'llanilishi ham kichik biznes rivojlanishida muhim rol o'ynamoqda. Onlayn platformalar orqali mahsulot va xizmatlarni sotish kichik biznes subyektlariga geografik cheklovlarsiz faoliyat yuritish, yangi bozorlarga chiqish va iste'molchilar bilan to'g'ridan-to'g'ri aloqalarni o'rnatish imkonini bermoqda. Raqamli marketing texnologiyalari, jumladan, ijtimoiy tarmoqlar, qidiruv tizimlari va maqsadli reklama vositalari kichik biznes uchun nisbatan kam xarajat evaziga keng auditoriyani qamrab olish imkonini yaratadi. Raqamli to'lov tizimlarining rivojlanishi kichik biznes faoliyatini moliyaviy jihatdan yanada barqaror qilmoqda. Naqd pulsiz hisob-kitoblar ulushining oshishi pul aylanmasini tezlashtiradi, moliyaviy oqimlarning shaffofligini ta'minlaydi va soliq ma'muriyatchiligini soddalashtiradi. Shu bilan birga, elektron to'lovlar va mobil bank xizmatlari kichik biznes subyektlariga moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirib, kredit va investitsiyalarni jalb etishda qulay sharoit yaratadi.

Biroq, kichik biznes sohasida raqamlashtirish jarayoni bir qator muammolar bilan kechmoqda. Avvalo, moliyaviy resurslarning cheklanganligi raqamli texnologiyalarni joriy etish imkoniyatlarini toraytiradi. Bundan tashqari, ayrim hududlarda raqamli infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi va internet tezligining pastligi raqamli xizmatlardan to'liq foydalanishga to'sqinlik qilmoqda. Shuningdek, raqamli ko'nikmalarga ega bo'lgan malakali kadrlar yetishmasligi ham kichik biznes subyektlari uchun dolzarb muammo hisoblanadi. Mazkur muammolarni bartaraf etishda davlatning roli alohida ahamiyatga ega. Davlat tomonidan olib borilayotgan raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan strategiyalar, soliq va moliyaviy rag'batlantirish mexanizmlari kichik biznes subyektlarini raqamlashtirish jarayoniga faol jalb etishga xizmat qilmoqda. Xususan, elektron hukumat tizimlari, onlayn ro'yxatdan o'tish va litsenziyalash xizmatlarining joriy etilishi tadbirkorlik muhitini sezilarli darajada yengillashtirmoqda.

Umuman olganda, raqamlashtirish kichik biznes sohasining barqaror va innovatsion rivojlanishini ta'minlovchi asosiy omillardan бири бўлиб, унинг самарали жорий этилиши иқтисодий ўсиш, бандлик ва рақобатбардошликни оширишга хизмат қилади.

Xulosa. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, kichik biznes sohasining barqaror va raqobatbardosh rivojlanishi raqamlashtirish jarayonlari bilan bevosita bog'liqdir. Raqamli texnologiyalarning joriy etilishi kichik biznes subyektlariga ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish jarayonlarini optimallashtirish, xarajatlarni kamaytirish hamda bozor talablariga tezkor moslashish imkonini bermoqda. Ayniqsa, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari, raqamli to'lov vositalari va elektron savdo platformalari kichik biznesning iqtisodiy samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynamoqda.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari kichik biznes sohasida raqamlashtirish jarayoni бир қатор muammolar bilan kechayotganini ko'rsatadi. Moliyaviy resurslarning cheklanganligi, raqamli infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi va malakali kadrlar tanqisligi raqamli texnologiyalarni keng joriy etishga to'sqinlik qilmoqda. Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun davlat tomonidan olib borilayotgan raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan islohotlar alohida ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, kichik biznes sohasida raqamlashtirish nafaqat zamonaviy iqtisodiy talab, balki uzoq muddatli barqaror rivojlanishni ta'minlovchi strategik omil hisoblanadi. Raqamli transformatsiyani izchil va tizimli joriy etish kichik biznesning innovatsion salohiyatini oshirish, bandlikni kengaytirish va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlari. – Toshkent, 2023.

Manba: <https://stat.uz>

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risidagi Farmoni. – Toshkent, 2020.

O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha tahliliy ma'lumotlar. – Toshkent, 2022.

OECD. The Digital Transformation of SMEs. – Paris: OECD Publishing, 2021.
DOI: <https://doi.org/10.1787/bdb9256a-en>

OECD. Digitalisation of SMEs: Policy Issues and Recommendations. – Paris, 2022.
Manba: <https://www.oecd.org/sme>

World Economic Forum. Digital Transformation: Powering the Great Reset. – Geneva, 2021.
Manba: <https://www.weforum.org>

World Bank. Small and Medium Enterprises (SMEs) Finance: Improving SMEs' Access to Finance and Finding Innovative Solutions. – Washington DC, 2020.
Manba: <https://www.worldbank.org>

UNCTAD. Digital Economy Report 2021: Cross-border Data Flows and Development. – New York and Geneva, 2021.

Laudon, K.C., Laudon, J.P. Management Information Systems: Managing the Digital Firm. – 16th ed. Pearson Education, 2020.

Kotler, P., Keller, K.L. Marketing Management. – 15th ed. Pearson Education, 2019.

Ismoilov, B. M. (2025, yanvar). Davlat xaridlarini rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar. In INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE (T. 2, № 2, b. 33–39).